

Sosyal kaygısı olan ve olmayan bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ve yakın ilişkilerde bağlanma düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi

A comparative investigation of early maladaptive schemas and attachment levels in close relationships in individuals with and without social anxiety

Buse Duran¹, Kahraman Güler²

¹Ogr. Gor. Istanbul Gelisim Universitesi, Saglik Hizmetleri MYO, Cocuk Gelisimi Bolumu, Istanbul, Turkiye, <https://orcid.org/0000-0002-0041-6677>

²Dr. Öğr. Üyesi, Istanbul Aydın Üniversitesi, Klinik Psikoloji Bölümü, İstanbul, Türkiye, <https://orcid.org/0000-0002-0049-0658>

ÖZET

Amaç: Bu çalışmada sosyal kaygısı olan ve olmayan bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ve yakın ilişkilerde bağlanmanın karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmaktadır. Sosyal kaygı kişinin başka insanların olduğu ortamlarda yemek yeme, konuşma yapma, istifra etme veya yüzünün kızarmasından aşırı korkması durumu olarak tanımlanmaktadır. Bebeğin, ebeveynleriyle veya ona bakım veren kişiyle arasındaki duygusal ilişki ve iletişim, bağlanma olarak tanımlanmaktadır. Yetişkin döneminde de çocukluk ve ergenlik dönemindeki benimsenen bağlanma tutumlarının devam ettiği düşünülmektedir. Şema, gelişim aşamasındaki çocuğun çevresinde bulunan insanlar ile bağ kurması, değer, özerklik ve gerçekçi beklentilerinin genellikle travmatik olarak yaşanmış olan deneyimler veya bakım verenlerle kurmuş olduğu yanlış iletişimin sonucunda oluşmaktadır ve bu da insanların kendisiyle ve dış dünya ile alakalı uygun olmayan algı biçimlerini ortaya çıkarmaktadır. **Yöntem:** Bu araştırma karşılaştırmalı ilişkisel tarama yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın basit seçkisiz örnekleme modeliyle seçilen örneklemini, İstanbul şehrinde yaşamakta olan 18-65 yaş arası kişiler oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları; Kişisel Bilgi Formu, Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği, Young Şema Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II'dir. Bu araştırma için toplanan veriler SPSS 25 programıyla analiz edilmiştir. **Bulgular:** Araştırmanın bulgularına bakıldığında sosyal fobi ile bağlanma arasında bir ilişki olduğu ve erken dönem uyum bozucu şemaların bu ilişkide kısmi aracı rolü olduğu görülmektedir. **Sonuç:** Çalışmada elde edilen bulgular literatürdeki diğer çalışmalar eşliğinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Kaygı, Şema, Bağlanma, Yakın İlişkiler

(*Klinik Psikiyatri Dergisi* 2022;25:300-309)

DOI: 10.5505/kpd.2022.64436

SUMMARY

Objective: In this study, it is aimed to comparatively examine early maladaptive schemas and attachment in close relationships in individuals with and without social anxiety. Social anxiety is defined as an excessive fear of eating, speaking, vomiting or blushing in the presence of other people. The emotional relationship and communication between the baby and the parent or caregiver is defined as attachment. It is thought that the attachment attitudes adopted in childhood and adolescence continue in adulthood as well. The schema is formed as a result of the child's bonding with the people around him, value, autonomy and realistic expectations, usually as a result of traumatic experiences or miscommunication with the caregiver, and this reveals inappropriate perceptions of people about himself and the outside world. **Method:** This research was conducted using the comparative relational screening method. The sample of the study, which was selected with the simple random sampling model, consists of people between the ages of 18-65 living in the city of Istanbul. Data collection tools used in the research; Personal Information Form, Liebowitz Social Anxiety Scale, Young Schema Scale and Experiences in Close Relationships Inventory II. The data collected for this research were analyzed with the SPSS 25 program. **Results:** Considering the findings of the research, it is seen that there is a relationship between Social Phobia and Attachment and that early maladaptive schemas play a partial mediator role in this relationship. **Conclusion:** The findings obtained in the study were discussed in conjunction with other studies in the literature.

Key Words: Social Anxiety, Schema, Attachment, Close Relationships

GİRİŞ

İnsanların doğduğu andan itibaren hayatlarında kaygı bulunmaktadır. Kişide bulunan kaygının düzeyi hayatında kaygının nasıl bir işlevi olacağını belirlemektedir. Eğer kişide düşük düzeyde bir kaygı mevcut ise bu onun için normaldir. Düşük düzeydeki kaygı, kişinin hayattaki hedeflerine ulaşması ve güdülenmesinin artmasına fayda sağlamaktadır. Tehdit barındıran durum ve olaylarda kişide oluşan kaygı, hızlı bir şekilde önlem almasını ve bu durumu çözmek amacıyla bir adım atmasını sağlamaktadır (1). İnsanların yaşamlarını sürdürebilmesi için kaygı gereklidir ve bu nedenle normal bir tepkidir (2). Ancak kaygının düzeyi yüksek olduğunda kişilerde genel olarak birçok şikayet ve belirti olduğu görülmektedir. Ruhsal olarak huzursuzluk hissi, gerginlik, çevresindeki kişilere ve kendisine karşı güvensizlik hissi, aşırı panik olma hali, tedirginlik, baş ağrısı, baş dönmesi, mide bulantısı, çarpıntı, uyumada güçlük ve nefes almada zorluk bunlardan bazılarıdır (3).

Sosyal kaygı ise kişinin başka insanların olduğu ortamlarda yemek yeme, konuşma yapma, istifra etme veya yüzünün kızarmasından aşırı korkması durumu olarak tanımlanmaktadır. Sosyal kaygının ana belirtileri diğer insanların yanında küçük ve komik duruma düşmekten korkmaktır (4). Sosyal kaygısı olan kişiler genel olarak değerlendirilme ihtimallerinin olduğu ortamlardan ve durumlardan kaçınır ve yoğun bir kaygı hissederek içe kapanık tutumlar göstermektedirler (5).

13 ile 24 yaş arasında kişilerin daha çok topluma katılma durumu ile karşı karşıya kalıyor olmasından dolayı genellikle sosyal kaygı bu yaş aralığında başlamaktadır (6). Literatürde sosyal anksiyete bozukluğu olarak geçen sosyal kaygı, gereken önlemlerin alınmadığı durumda yerini sosyal fobiye bırakmaktadır (7).

Birçok alanda kullanılan “şema” kelimesi genellikle; yapı, iskeleti taslak anlamına gelmektedir. Antik Yunan felsefesindeki Stoacı mantıkçılar, mantık prensiplerini “çıkarım şemaları” olarak açıklamaktadırlar. Kantçı felsefeye göre şema, sınıftaki tüm bireyler için ortak olan maddenin kavramı şeklinde açıklanmaktadır (8). Young’a (1990) göre şema, gelişim aşamasındaki çocuğun çevresinde bulunan insanlar ile bağ kurması, değer, özerklik ve gerçekçi beklentilerinin genellikle travmatik olarak yaşanmış olan deneyimler veya bakım

vereniyle kurmuş olduğu yanlış iletişimin sonucunda oluşmaktadır ve bu da insanların kendisiyle ve dış dünya ile alakalı uygun olmayan algı biçimlerini ortaya çıkarmaktadır (9). Bir başka deyişle şemalar, erken dönemde yaşanmış olan olayların sonucunda oluşan, insanların hayatları boyunca da karmaşıklaşarak devam eden otomatik davranış, duygu ve düşünce kalıpları şeklinde tanımlanmaktadır (10).

Çocukluk döneminde geliştirilmiş olan şemalar, kişinin hayatının ilerleyen dönemlerinde uyum bozucu hale gelerek kişinin ilişkilerinde çeşitli problemler yaşamasına neden olmaktadır (11). Şemaları hayatta kalmak amacıyla savaşılmaktadır ve şemaların değiştirilmesi hayli güçtür. Erken dönem uyum bozucu şemalar kişiler göre bilindik olduğu için onlara acı çektirse dahi doğru olduğunu düşünmektedirler. Bundan yola çıkarak şemaların değiştirilmesinin zor olduğu belirtilmektedir (12).

Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların oluşmasında dört tane erken dönem yaşam olayı etkili olmaktadır. Bunların ilki, çocuğun gereksinimlerinin karşılanmasının zedeleyici tarzda engellenmesidir. İkincisi, yaşanan travmalardır. Üçüncüsü, çocuğa iyinin aşırı verilmesidir. Dördüncü etken ise, çocuğun kendisi için önemli olan kişiler ile yaşamış olduğu seçici özdeşim ve içselleştirme. Ayrıca çocuğun doğuştan gelen özellikleri ve ailesinin onu yetiştirme şeklinin uyuşmadığı durumlar da erken dönem uyum bozucu şemaların oluşmasına katkı sağlamaktadır (13).

Bebeğin, ebeveynleriyle veya ona bakım veren kişiyle arasındaki duygusal ilişki ve iletişim, bağlanma olarak tanımlanmaktadır. Bağlanma, bebeğin hayatının ilk gününden itibaren başlamaktadır (14). Yeni doğmuş olan bebekte bağlanma, emme, meme arama, parmak emme, yutma, anneye yönelme ve besleneceği zamanları hissetme şeklinde görülmektedir. Birkaç hafta geçtikten sonra bebek, annesine veya bakım verene iyice yönelmeye başlar, bakışlarıyla iletişim kurar, onu diğer kişilerden ayırır ve ona gülümser. Bununla birlikte kendisini onunlayken daha güvende hissetmektedir (15). Bedensel, bilişsel ve toplumsal olarak ani değişimlerin yaşandığı ergenlik döneminde zihinsel becerilerin de yükselmesiyle birlikte kişi kendisi ve çevresinde bulunan kişilerle ilgili problemlerini araştırma dönemine geçmektedir ve kimliğinin oluşma hızı da artmaktadır (16).

Kişiler çocuklukta pasif alıcı durumundadır ancak ergenlikle beraber kendisi de bir bağlanma figürü durumuna geçmektedir (17). Çocuklukta bağlanma ebeveynler ya da bakım verendeyken ergenlikle beraber bağlanma akranlara ve arkadaşlara yaklaşır. Çocukluk döneminde güvensiz bağlanmış olan bireyleri ergenlik döneminde kendisinin değersiz, diğer insanların da güvenilemez olduklarını düşünecektir. Bu nedenle sosyal yaşamı olumsuz etkilenecektir (18). Yetişkin döneminde de çocukluk ve ergenlik dönemindeki benimsenin bağlanma tutumlarının devam ettiği düşünülmektedir (19). Yetişkinlik dönemindeki bağlanmayı ayıran üç ana nitelik vardır. Bunların birincisi, çocukluk döneminde bağlanma bakım veren ile bebek arasındayken yetişkin bireylerde bağlanma genellikle çiftler arasındadır. İkincisi ise, çocukluk dönemindeki bağlanma davranışsal mekanizmaların etkilenmesi ile yükümlüken yetişkinlik döneminde böyle değildir. Son olarak da yetişkinlikte bağlanma genelde cinsellik içermektedir (20).

Erken dönem uyum bozucu şemalar ve yakın ilişkilerdeki bağlanma arasında bulunan ilişkide sosyal kaygının aracı rolünü değerlendirmek amacı ile yapılan bu çalışma, şema terapinin ilişkilerde yaşanan sorunlara yönelik çözümler konusunda destekleyici olduğu da düşünüldüğünde araştırmada bulunan ana kavramların modele katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Karşılaştırmalı ilişkisel tarama, denemesi olmayan fakat ona yakın bir araştırma düzenidir. Karşılaştırma yolu ile belirli bir sonucun oluşma nedenleri teke indirgenmeye çalışılır. En olası çözümden başlayarak bu ilişkiler sınanır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi:

Araştırmanın örneklemi İstanbul şehrinde ikamet eden 18 yaş üstü 214 bireyden oluşmaktadır. Örneklem seçimi basit-rastgelene örneklem seçimi türü kullanılarak yapılmıştır.

Sosyal Kaygısı Olmayan katılımcıların, %54.2'si kadın, %45.8'i erkek, %7.5'i ilköğretim mezunu, %5.1'i ortaokul mezunu, %19.2'si lise mezunu, %55.1'i üniversite mezunu, %13.1'i yüksek lisans

(uzman statüsü) ve üzeri mezun, %41.1'i evli, %58.9'u bekar, %11.2'sinin maddi geliri 0-2324 TL arasında, %34.1'inin maddi geliri 2324-6543 TL arasında, %54.7'sinin maddi geliri 6543 TL üzeridir.

Sosyal Kaygısı Olan katılımcıların, %52.7'si kadın, %47.3'ü erkek, %11'i ilköğretim mezunu, %16.5'i ortaokul mezunu, %30.8'i lise mezunu, %41.8'i üniversite mezunu, %50.5'i evli, %49.5'i bekar, %19.8'inin maddi geliri 0-2324 TL arasında, %37.4'ünün maddi geliri 2324-6543 TL arasında, %42.9'unun maddi geliri 6543 TL üzeridir.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemek amacıyla Kişisel Bilgi Formunu doldurmaları istenmiştir. Kişisel Bilgi Formunda, araştırmaya katılanların sosyo-demografik özelliklerini saptamak için oluşturulmuş olan sorular bulunmaktadır.

Young Şema Ölçeği: Young ve Brown (1994) tarafından erken dönem uyum bozucu şemaları belirlemek amacıyla geliştirilen ölçek 5 şema alanı ve 18 adet şema boyutunu bulunduran 90 maddeden oluşmaktadır. Öz bildirim dayalı olan ölçek katılımcıların yönergeyi okuyarak kendilerini açıklamak için kullandıkları ifadeleri 6'lı Likert tiği ölçeğe değerlendirmeleri istenmektedir. Kişinin yüksek puan almış olması daha çok ve şiddetli şekilde erken dönem uyum bozucu şeması olduğunu göstermektedir. Young Şema Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlaması Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından yapılmıştır (21).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II (YİYE-II): Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II Fraley ve Shaver (2000)(22) tarafından geliştirilmiş Türkçe'ye uyarlaması Selçuk ve arkadaşları (2005) tarafından yapılmış bir ölçektir. Ölçekte yedili likert tipinde olan 36 madde bulunmaktadır ve bu maddelerin 18 i kaygı, 18'i kaçınma alt boyutlarına aittir. Kişilerin YİYE II ölçeğinden aldıkları puan arttıkça kaygılı bağlanmanın ya da kaçınmacı bağlanmanın arttığı anlaşılmaktadır. Kaygılı bağlanma alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0,86, Kaçınmacı bağlanma alt boyutunun Cronbach alfa katsayısı 0,90'dir. Kaygı ve Kaçınma alt boyutlarına ilişkin test tekrar test güvenilirliği katsayıları ise sırasıyla 0,82 ve 0,81'dir (23).

Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği: Liebowitz (1987)

Tablo 1. Sosyal Fobi Değişkenine Göre Young Şema Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Puanlarının Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular

		n	\bar{X}	Ss.	t	Sd	p
Duyusal Yoksunluk	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	7,88	3,51	-6,98	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	11,11	4,12			
Sosyal İzolasyon/Güvensizlik	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	14,13	6,36	-2,47	303	0,014*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	16,11	6,52			
Kusurluluk	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	8,18	2,64	-7,08	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	11,00	4,20			
Duyuları Bastırma	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	10,23	4,86	-3,65	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	12,40	4,41			
İç içe Geçme/Bağımlılık	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	13,46	4,45	-8,02	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	18,36	5,79			
Terk Edilme	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	7,64	2,85	-5,04	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	9,66	3,91			
Tehditler Karşısında Dayanıksızlık	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	9,92	4,14	-5,60	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	13,24	5,93			
Başarısızlık	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	9,45	3,12	-8,42	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	13,16	4,33			
Karamsarlık	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	9,68	4,71	-5,84	303	0,000*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	13,42	5,96			
Ayrıcalıklılık/Yetersiz Özdenetim	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	22,20	7,27	2,13	303	0,034*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	20,27	7,11			
Kendini Feda	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	14,24	5,21	-1,48	303	0,139
	Sosyal Kaygısı Olan	91	15,24	5,83			
Cezalandırılma	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	18,58	5,21	-1,73	303	0,085
	Sosyal Kaygısı Olan	91	19,80	6,60			
Yüksek Standartlar	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	8,34	3,85	-1,69	303	0,092
	Sosyal Kaygısı Olan	91	9,16	4,06			
Onay Arayıcılık	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	17,36	5,99	-2,53	303	0,012*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	19,27	6,16			
Kaçınmacı Bağlanma	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	3,13	1,19	-2,89	303	0,004*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	3,55	1,07			
Kaygılı Bağlanma	Sosyal Kaygısı Olmayan	214	3,22	0,99	-2,03	303	0,043*
	Sosyal Kaygısı Olan	91	3,47	1,05			

* $p < 0,05$ Kullanılan Test: Bağımsız Örneklem T-Testi

tarafından geliştirilen Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği, kişilerin sosyal performansları ve etkileşimleri ile ilgili olaylar yaşadıkları sosyal kaygı bozukluğu sonucunda kaçınma ve korku seviyelerini tespit etmek için hazırlanmıştır (24). Genelde bu ölçek sosyal kaygısı olan kişilere yönelik olsa bile taramak için de kullanılmaktadır. Toplam 24 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 4lu likert tipinde kaygı ve kaçınma alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Soykan ve arkadaşları (2003) tarafından yapılmıştır (25).

İşlem

Bu çalışmanın İstanbul Aydın Üniversitesi'nden etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurul onayı alındıktan sonra katılımcılara onam formu, araştırmacı tarafından oluşturulan bir kişisel bilgi formu, Young Şema Ölçeği, Kısa Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II ve Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği verilerek uygulanmıştır. Ölçekler, katılımcılara yüz yüze verilmiştir. Ölçekler 250 katılımcıya verilmiş ancak 214 kişi eksiksiz doldurmuştur. Ölçeklerin doldurulma süresi ortalama 20 dakika sürmüştür ve ölçekler arasında ara verilmemiştir. Katılımcıların, ölçekleri doldurdukları süre içerisinde gürültüden uzak, uygun bir ortamda bulunmalarına özen gösterilmiştir. Elde edilen veriler SPSS 25

programıyla analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

İlk olarak veriler SPSS'e aktarılmış ve sonrasında analizlere başlanılmıştır. Parametrik veya non-parametrik analizlerin kullanılmasını belirlemek için normallik testi uygulanmış ve basıklık-çarpıklık incelenmiştir. George ve Mallery (2010)'a göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 aralığında olması; Groeneveld ve Meeden (1984), Moors (1986), Hopkins ve Weeks (1990) ile De Carlo (1997)'ye göre ise bu değerlerin -3 ile +3 aralığında olması normal dağılım şartının karşılanması için yeterlidir.

BULGULAR

Bulguları incelediğimizde, Duyusal Yoksunluk alt boyutundan ($t(303)=-6.98$, $p<0.05$), Sosyal İzolasyon/Güvensizlik Alt Boyutundan ($t(303)=-2.47$, $p<0.05$), Kusurluluk alt boyutundan ($t(46.38)=-7.08$, $p<0.05$), Duyuları Bastırma alt boyutundan ($t(303)=-3.65$, $p<0.05$), İç İçe Geçme/Bağımlılık alt boyutundan ($t(303)=-8.02$, $p<0.05$), Terk Edilme alt boyutundan ($t(303)=-5.04$, $p<0.05$), Tehditler Karşısında Dayanıksızlık alt boyutundan ($t(303)=-5.60$, $p<0.05$), Başarısızlık alt boyutundan ($t(303)=-8.42$, $p<0.05$), Karamsarlık alt boyutundan ($t(303)=-$

Tablo 2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Ölçeği, Young Şema Ölçeği ve Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeğine İlişkin Aracı Değişken Analizleri Özet Tablosu

Yordayıcı Değişken (Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II)	Aracı Değişken (Young Şema Ölçeği)	Yordanan Değişken (Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği)
Kaçınmacı Bağlanma	Başarısızlık (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
Kaçınmacı Bağlanma	Karamsarlık (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
Kaygılı Bağlanma	Başarısızlık (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
Kaygılı Bağlanma	Karamsarlık (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği

5.84, $p < 0.05$), Onay Arayıcılık alt boyutundan ($t(303) = -2.53$, $p < 0.05$), Kaçınmacı Bağlanma alt boyutundan ($t(303) = -2.89$, $p < 0.05$), Kaygılı Bağlanma alt boyutundan ($t(303) = -2.03$, $p < 0.05$) aldıkları puanlar sosyal fobi değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortalamalara baktığımızda sosyal fobisi olanların olmayanlara göre daha fazla puan aldığı görülmektedir.

Ayrıcalıklık/Yetersiz Özdenetim alt boyutundan ($t(303) = 2.13$, $p < 0.05$) aldıkları puanlar sosyal fobi değişkenine göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ortalamalara baktığımızda sosyal fobisi olmayanların olanlara göre daha fazla puan aldığı görülmektedir.

Kendini Feda, Cezalandırılma, Yüksek Standartlar alt boyutu sosyal fobi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %9'unu açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Başarısızlık şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişken puanındaki varyansın %3'ünü açıkladığı görülmüştür. Kaçınmacı bağlanma ve başarısızlık şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %12'sini açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni değişkeninin

eklenmesiyle kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .29'dan .20'ye düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %9'unu açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada karamsarlık şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Karamsarlık şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişken puanındaki varyansın %3'ünü açıkladığı görülmüştür. Kaçınmacı bağlanma ve karamsarlık şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %12'sini açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada karamsarlık şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .29'dan .21'e düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %8'ini açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız

Tablo 3. Sosyal Fobisi Olmayan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaçınmacı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Başarısızlık Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.29	.09	17.5	2.22		7.93	0.000	13.22	21.97
1									
Kaçınmacı Bağlanma			2.94	0.66	0.29	4.44	0.000	1.63	4.24
(Sabit)	.35	.12	12.5	2.74		4.57	0.000	7.10	17.89
2									
Kaçınmacı Bağlanma			2.06	0.71	0.20	2.91	0.004*	0.66	3.46
Başarısızlık			0.83	0.27	0.22	3.07	0.002*	0.30	1.36
Direkt Olmayan			-	0.03				-0.18	-0.07
Toplam Etki (Aracı)			0.12						

* $p < 0.05$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

Tablo 4. Sosyal Fobisi Olmayan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaçınmacı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Karamsarlık Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.29	.09	17.5	2.22		7.93	0.000	13.22	21.97
1			9						
Kaçınmacı Bağlanma			2.94	0.66	0.29	4.44	0.000	1.63	4.24
(Sabit)	.36	.12	14.5	2.36		6.17	0.000	9.90	19.19
2			5						
Kaçınmacı Bağlanma			2.14	0.69	0.21	3.09	0.002*	0.78	3.50
Karamsarlık			0.57	0.17	0.23	3.29	0.001*	0.23	0.92
Direkt Olmayan			-	0.03				-0.18	-0.07
Toplam Etki (Aracı)			0.12						

* $p < 0.05$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

değişkeni katılmıştır. Başarısızlık şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişken puanındaki varyansın %4'ünü açıkladığı görülmüştür. Kaygılı bağlanma ve başarısızlık şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %12'sini açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .28'den .20'e düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam

ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %11'ini açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada karamsarlık şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .28'den .19'a düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin

Tablo 5. Sosyal Fobisi Olmayan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaygılı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Başarısızlık Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.28	.08	15.68	2.69		5.82	0.000	10.37	20.99
1			3.46	0.80	0.28	4.32	0.000	1.88	5.03
(Sabit)	.35	.12	10.67	3.05		3.50	0.001	4.66	16.68
2			2.47	0.84	0.20	2.95	0.004*	0.82	4.13
Başarısızlık			0.87	0.26	0.23	3.27	0.001*	0.34	1.39
Direkt Olmayan Toplam Etki (Aracı)			-0.12	0.03				-0.18	-0.07

* $p < 0.050$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %8'ini açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada karamsarlık şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Başarısızlık şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişken puanındaki varyansın %3'ünü açıkladığı görülmüştür. Kaygılı bağlanma ve karamsarlık şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı

liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %19'unu açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Başarısızlık şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişken puanındaki varyansın %6'sını açıkladığı görülmüştür. Kaçınmacı bağlanma ve başarısızlık şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %25'ini açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaçınmacı bağlanma bağımsız

Tablo 6. Sosyal Fobisi Olmayan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaygılı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Karamsarlık Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.28	.08	15.68	2.69		5.82	0.000	10.37	20.99
1			3.46	0.80	0.28	4.32	0.000	1.88	5.03
(Sabit)	.35	.11	14.05	2.70		5.21	0.000	8.73	19.36
2			2.30	0.87	0.19	2.63	0.009*	0.58	4.02
Karamsarlık			0.55	0.18	0.22	3.03	0.003*	0.19	0.91
Direkt Olmayan			-0.12	0.03				-0.18	-0.07
Toplam Etki (Aracı)									

* $p < 0.050$ Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

Tablo 7. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Ölçeği, Young Şema Ölçeği ve Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeğine İlişkin Aracı Değişken Analizleri Özet Tablosu

Yordayıcı Değişken (Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II)	Aracı Değişken (Young Şema Ölçeği)	Yordanan Değişken (Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği)
Kaçınmacı Bağlanma	Başarısızlık (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
Kaçınmacı Bağlanma	Kusurluluk (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
Kaygılı Bağlanma	Başarısızlık (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği
Kaygılı Bağlanma	Kusurluluk (Kısmi)	Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği

değişkeninin beta değeri .44'den .33'e düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %19'unu açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada kusurluluk şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Kusurluluk şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %5'ini açıkladığı görülmüştür. Kaçınmacı bağlanma ve kusurluluk şeması bağımsız

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %19'unu açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Başarısızlık şeması bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %6'sını açıkladığı görülmüştür. Kaygılı bağlanma ve başarısızlık şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %25'ini açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada başarısızlık şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .44'den .32'ye düşmüştür.

Tablo 8. Sosyal Fobisi Olan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaçınmacı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Başarısızlık Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SIH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.44	.19	42.9	6.34		6.78	0.000*	30.36	55.54
1			5						
Kaçınmacı Bağlanma			7.91	1.71	0.44	4.63	0.000*	4.51	11.31
(Sabit)	.52	.25	32.7	6.95		4.72	0.000*	18.97	46.60
2			8						
Kaçınmacı Bağlanma			5.93	1.77	0.33	3.36	0.001*	2.42	9.44
Başarısızlık			1.31	0.43	0.30	3.00	0.003*	0.44	2.17
Direkt Olmayan			-	0.03				-0.18	-0.07
Toplam Etki (Aracı)			0.12						

*p<0.050 Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %24'ünü açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada kusurluluk şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaçınmacı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .44'den .33'e düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

Bulguları kontrol ettiğimizde, ilk modelde kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeni puanındaki varyansın %19'unu açıkladığı görülmüştür. Modele ikinci aşamada kusurluluk şeması bağımsız değişkeni katılmıştır. Kusurluluk şeması bağımsız

Tablo 9. Sosyal Fobisi Olan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaçınmacı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Kusurluluk Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SIH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.44	.19	42.9	6.34		6.78	0.000	30.36	55.54
1			5						
Kaçınmacı Bağlanma			7.91	1.71	0.44	4.63	0.000	4.51	11.31
(Sabit)	.51	.24	36.4	6.59		5.54	0.000	23.38	49.56
2			7						
Kaçınmacı Bağlanma			5.91	1.81	0.33	3.26	0.002*	2.30	9.52
Kusurluluk			1.24	0.46	0.27	2.68	0.009*	0.32	2.15
Direkt Olmayan			-	0.03				-0.18	-0.07
Toplam Etki (Aracı)			0.12						

*p<0.050 Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

Tablo 10. Sosyal Fobisi Olan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaygılı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Başarısızlık Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.43	.19	43.88	6.31		6.95	0.000	31.34	56.43
1 Kaygılı Bağlanma			7.82	1.74	0.43	4.49	0.000	4.36	11.28
(Sabit)	.51	.25	33.68	6.93		4.86	0.000	19.90	47.46
Kaygılı Bağlanma			5.76	1.80	0.32	3.20	0.002*	2.18	9.34
2 Başarısızlık			1.32	0.44	0.30	3.01	0.003*	0.45	2.19
Direkt Olmayan			-0.12	0.03				-0.18	-0.07
Toplam Etki (Aracı)									

*p<0.050 Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

değişkeninin liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişken puanındaki varyansın %5'ini açıkladığı görülmüştür. Kaygılı bağlanma ve kusurluluk şeması bağımsız değişkenleri liebowitz sosyal kaygı ölçeği bağımlı değişkeninde puanındaki varyansın %24'ünü açıkladıkları gözlenmiştir. İkinci aşamada kusurluluk şeması bağımsız değişkeni değişkeninin eklenmesiyle kaygılı bağlanma bağımsız değişkeninin beta değeri .44'den .33'e düşmüştür. Beta değerindeki bu fark direkt olmayan toplam etkinin alt ve üst sınır değerleri sıfırı içermediği için anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre kısmi aracılığın olduğu tespit edilmiştir.

TARTIŞMA

Yapılan çalışmanın bulgularına bakıldığında sosyal kaygısı olan grupta, başarısızlık şemasının, kaçınmacı bağlanma ile sosyal kaygı arasında kısmi aracı rolü olduğu görülmektedir. Kaçınmacı bağlanma stili olan kişiler özellikle ebeveynlerinin tutumları başarısızlık şemasının oluşmasına neden olacak şekilde ise kişinin özerklik ve yeterlilikle ilgili duyguları gelişim göstermemiş ise sosyal kaygı oluşmaktadır. Kaçınmacı bağlanma stili ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide başarısızlık şemasının kısmi aracı rolü bulunmaktadır. Kaçınmacı bağlanan bireyler bebeklik dönemlerinde ebeveynleri ya da bakım verenleriyle iyi iletişim kuramamışlardır ve oyuncaklarıyla daha çok vakit geçirerek ebeveynlerinin yokluğunda strese girmemişlerdir (26). Başarısızlık şemasına sahip olan bireylerin çocukluk döneminde ise yaptıkları her işte başarılı olmasını bekleyen ve böyle olmadığında ise sert bir tutum benimseyen ebeveyn ya da bakım veren bulunmaktadır (27). Kişilerin, çevresindeki diğer insanlarda istedikleri tarzda bir etki yaratmakla ilgili kaygı duydukları olaylarda

sosyal kaygı olabilmektedir (28). Turner ve arkadaşları (2003), zedelenmiş otonomi alanında bulunan şemalara sahip kişilerin çevrelerindeki kişilerin kendilerine kıyasla sosyal açıdan daha yeterli bir seviyede olduğunu düşünmektedir (29). Bu kişilerin ebeveynleriyle aralarında iyi bir bağ kurulamamış ve başarılı olmak konusunda aşırı derecede zorlanmışlarsa bu durumun sosyal kaygının oluşmasına neden olacağı düşünülmektedir. Clark ve Wells (1995), insanların bir sosyal ortama girdiklerinde geçmişte yaşamış oldukları olaylardan çıkarmış oldukları sonuçların ışığında geliştirdikleri düşünce kalıplarını su üzerine çıkarır ve düşündükleri şekilde bir performans gösteremeyeceklerini düşünmektedirler (30). Wang ve Mallinckrodt (2006), öğrencilerle yaptıkları çalışmaya göre kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan öğrenciler daha çok kültürel uyum problemleri yaşamakta ve daha fazla strese sahiptirler. Sosyal fobisi olmayan grubun sonuçlarına bakıldığında kaçınmacı bağlanma ve başarısızlık şemasının etkisinin daha az olduğu anlaşılmaktadır (31).

Araştırmanın sonuçlarına göre sosyal kaygısı olan grupta, kusurluluk şemasının kaçınmacı bağlanma ve sosyal kaygı arasındaki ilişkide kısmi aracı rolü olduğu anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle kaçınmacı bağlanan kişiler çocukluk dönemlerinde kusurluluk şemasını oluşturacak mesafeli, cezalandırıcı, eleştirel ve reddedici ebeveyn tutumlarıyla (27). yetiştirilirse, sosyal kaygı oluşmaktadır. Kaçınmacı bağlanan kişiler sosyal hayatlarında diğer kişilerden daha bağımsız şekilde hareket ederek sınırlı bir şekilde temas kurmaktadır (32). Kaçınmacı bağlanan ve kusurluluk şeması bulunan kişiler sosyal olarak kendilerini geri çektikleri için

Tablo 11. Sosyal Fobisi Olan Grupta Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II Kaygılı Bağlanma Alt Ölçeğinin Liebowitz Sosyal Kaygı Ölçeği Puanını Yordamasında Kusurluluk Şemasının Aracı Rolüne İlişkin Sonuçlar

Model	R	R ²	B	SH	β	t	p	Alt Sınır	Üst Sınır
(Sabit)	.44	.19	43.8	6.31		6.95	0.000	31.34	56.43
1 Kaygılı Bağlanma			7.82	1.74	0.43	4.49	0.000	4.36	11.28
(Sabit)	.51	.24	35.8	6.64		5.41	0.000	22.69	49.08
Kaygılı Bağlanma			5.94	1.79	0.33	3.32	0.001*	2.39	9.49
2 Kusurluluk			1.32	0.45	0.29	2.94	0.004*	0.43	2.21
Direkt Olmayan Toplam			-	0.03				-0.18	-0.07
Etki (Aracı)			0.12						

*p<0.050 Kullanılan test: Hiyerarşik Regresyon Analizi

sosyal kaygılarını etkileyebileceği düşünülmektedir. Sosyal kaygısı olmayan grupta ise karamsarlık şemasının kaçınmacı bağlanma ve sosyal fobi arasında kısmi aracı rolü olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları incelendiğinde sosyal kaygısı olan grupta, kaygılı bağlanma ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide başarısızlık şemasının kısmi aracı rolü olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle kaygılı bağlanan insanlar, cezalandırıcı, eleştirel ve sürekli başarı bekleyen ebeveyn tutumlarıyla yetiştirilmişse bu durum başarısızlık şemasını beslemekte ve sosyal kaygıyı doğurmaktadır. Shaver ve arkadaşlarının (2005) çalışmasında kaygılı bağlanan kişilerin, yaşadıkları romantik ilişkilerde reddedilme, terk edilme, onay arama, kıskançlık ve aşırı bağımlılık gibi depresif semptomlar gösterdiğini söylemektedir. Sosyal kaygısı olmayan grubun sonuçlarına bakıldığında ise Kaygılı Bağlanma ve Başarısızlık Şemasının etkisinin daha az olduğu anlaşılmaktadır (33).

Araştırma sonuçlarına göre, kaygılı bağlanma ile sosyal kaygı arasında bir ilişki vardır ve kusurluluk şeması bu ilişkide kısmi aracı rolündedir. Kaygılı bağlanma stiline sahip olan kişilerin ebeveyn tutumları kusurluluk şemasına katkı sağlayacak şekildeyse sosyal kaygı ortaya çıkmaktadır. Sosyal fobisi olmayan grup incelendiğinde karamsarlık erken dönem uyum bozucu şemasının kaygılı bağlanma ve sosyal kaygı arasında kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur.

SONUÇ

Bu çalışmada, sosyal kaygısı olan ve olmayan bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ve yakın ilişkilerde bağlanma düzeylerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla iki farklı gruptan veriler toplanmıştır. Yapılan çalışma sonucunda sosyal kaygısı olan ve

olmayan grup incelenmiştir. Sosyal kaygısı olan grubun kaçınmacı ve kaygılı bağlanma stillerinden daha yüksek puan aldığı, başarısızlık şeması ve kusurluluk şemalarından aldıkları puanların da sosyal kaygısı daha az olan gruba kıyasla daha yüksek olduğu görülmüştür. Başarısızlık ve kusurluluk şemalarının, kaçınmacı ve kaygılı bağlanma ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide kısmi aracı rolü saptanmıştır.

Çalışmanın bulgularıyla birlikte sosyal kaygının oluşumunda bağlanma stillerinin rolünün olduğu görülmüş ve erken dönem uyum bozucu şemaların bunun etkisini arttırdığı anlaşılmıştır. Daha sonraki yapılacak olan çalışmalarda daha geniş bir örneklem grubuyla çalışma yapılması verilerin daha güvenilir olmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın bir diğer sınırlılığı, araştırmada kullanılan veri toplama araçları öz bildirim şeklindedir ve bu da sonuçların katılımcıların kendi değerlendirmeleriyle sınırlı olmasıdır. Yapılacak diğer çalışmalarda klinisyenler tarafından kullanılan ölçme araçlarının olması çalışmanın güvenilirliğini arttıracığı düşünülmektedir. Ayrıca yapılan çalışmanın kesitsel bir çalışma olması ve bu sürenin pandemi dönemine gelmesi de çalışmanın bir başka kısıtlılığıdır. Pandemi sürecinde kişilerin psikolojik olarak yaşadığı problemler, sosyal ortamlarda uzak kalmalarının da sonuçları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Yazışma Adresi: Ogr. Gor. Istanbul Gelisim Universitesi, Saglik Hizmetleri MYO, Cocuk Gelisimi Bolumu, Istanbul, Turkiye
bduran@gelisim.edu.tr

KAYNAKLAR

1. Cüceloğlu, D. (1998). İnsan ve davranışı. 8. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
2. Berksun OE. (2003). Anksiyete ve Anksiyete Bozuklukları, 2. Baskı, Ankara Üniversitesi Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.
3. Köknel O.(2005). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. Altın Kitaplar. İstanbul: 17. Basım.
4. Kulaksızoğlu IB, Tükel R, Uçok A, Yargıç I, Yazıcı O. (Ed.), 2009. Psikiyatri. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Basım ve Yayınevi, İstanbul, 404s.
5. Heimberg RG, Hope DA, Rapee RM, Bruch MA. The validity of the Social Avoidance and distress Scale and the Fear of Negative Evaluation Scale with social phobic patients. Behav Res Ther. 1988;26(5):407-10.
6. Dilbaz N. Sosyal fobi. Psikiyatri Dünyası, 1997; 1(1): 18-24.
7. Bayramkaya E, Toros F, Özge C. Ergenlerde Sosyal Fobi Gle Depresyon, Öz Kavramı, Sigara Alışkanlığı Arasındaki İlişki, Klinik Psikofarmakoloji Bülteni, 2005; 15(4): 165-173.
8. Nussbaum MC. (2013). The therapy of desire: Theory and practice in Hellenistic ethics. Princeton University Press.
9. Young JS. 1990, in Proc. Second Wyoming Conference on the Interstellar Medium in External Galaxies.

10. Rafaeli E, Bernstein DP, Young J. (2010). Schema therapy: Distinctive features. New York: Routledge.
11. Young JE, Klosko JS. (1994). Reinventing your life. New York: Plume
12. Roediger E, Behary WT, Zarbock G. (2016). Demek ki oluyoruz (Azizlerli, N., Çev.). İstanbul, Psikonet.
13. Thimm JC. Relationships between early maladaptive schemas and psychosocial developmental task resolution. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice* 2010; 17(3): 219-230.
14. Ainsworth MDS. The personal origins of attachment theory. An interview with Mary Salter Ainsworth. Interview by Peter L. Rudnytsky. *Psychoanal Study Child*, 1997; 52: 386- 405.
15. Kaplan HI, Sadock BJ, Grebb JA (1994) Synopsis of Psychiatry. Baltimore Maryland. s.161-165.
16. Morsünbul U. Attachment and risk taking: Are they interrelated? *International Journal of Human and Social Sciences* 2009; 4:234-238.
17. Güngör D. (2000). Bağlanma Stillerinin Ve Zihinsel Modellerin Kuşaklararası Aktarımında Anababalık Stillerinin Rolü. Ankara: A. U Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
18. Körük S, Aypay, A. (2006). The Mediator Role Of Psychological Symptoms On The Predictive Strength Of Insecure Attachment And Perceived Social Support On Risky Behaviours Among Adolescents *International Journal Of Psychiatry And Psychological Researches*. Doi: 10.17360/Uhppd.2017.1.001.
19. Bowlby J. (1969) Attachment and Loss, 1st Ed. London, Hogarth Press.
20. West ML (1994), Sheldon-Keller AE. Patterns of Relating: An Adult Attachment Perspective. New York, Guilford Press.
21. Soygüt G, Karaosmanoğlu A, Çakır Z. Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2009; 20(1):75-84
22. Fraley RC, Shaver PR. Adult romantic attachment: Theoretical developments, emerging controversies, and unanswered questions. *Rev Gen Psychol* 2000;4:132-54.
23. Selçuk E, Günaydın G, Sümer N, Uysal A. Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örnekleminde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları* 2005; 8(16): 1-11.
24. Liebowitz M.R. "Social Phobia" *Modern Problems of Pharmacopsychiatry* 1987;22:141-173.
25. Soykan C, Özgüven HD, Gençöz T. "Liebowitz Social Anxiety Scale: the Turkish Version" *Psychol Rep* 2003; 93:1059-1069.
26. Hazan C, Shaver PR. Attachment as an organizational framework for research on close relationship. *Psychological Inquiry* 1994; 5(1): 1-22.
27. Young JE, Klosko J, Weishaar ME (2003) Schema Therapy: A Practitioner's Guide. New York, NY, Guilford Press.
28. Schlenker Barry R., Leary Mark R. "Social Anxiety and Self-Representation: A Conceptualization and Model", *Psychological Bulletin* 1982;92:641-669.
29. Turner Samuel M, Johnson Michael R, Beidel Deborah C, Heiser Nancy A, Lydiard R. Bruce. "The Social Thoughts and Beliefs Scale: A New Inventory for Assessing Cognitions in Social Phobia", *Psychological Assessment* 2003; 15 (3): 384-391.
30. Clark David M, Wells Adrian (1995) "A Cognitive Models of Social Phobia", *Social Phobia: Diagnosis, Assessment, and Treatment*, ed. R. G. Heimberg – M. R. Liebowitz – D. A. Hope – F. R. Schneier, Guilford Press, New York, 69-93
31. Wang CD, Mallinckrodt B. Acculturation, attachment, and psychosocial adjustment of Chinese/Taiwanese international students. *Journal of Counseling Psychology* 2006; 53(4):422–433.
32. Rholes WS Simpson JA, Campbell L, Grich J. Adult attachment and the transition to parenthood. *Journal of personality and social psychology* 2001; 81(3): 421.
33. Shaver PH, Schachner DA, Mikulincer M. Attachment style, excessive reassurance seeking, relationship processes, and depression. *Personality and Social Psychology Bulletin* 2005;31(3): 343-359.